van de Bondsrepubliek in Nederland verscheen bij SDU *Een goede buur*, een reeks van bijdragen van mensen die Von der Gablentz ambtshalve hebben leren kennen. Prins Claus opent de bundel met een voorwoord. Het zeer verzorgd uitgegeven boekje kost *f*29,90.

Onder redactie van K. van Berkel verscheen *Amerika in Europese ogen, facetten van de Europese beeldvorming in het moderne Amerika.* Nederlandse wetenschappers bespreken de voorstellingen die Europese schrijvers (Kafka), filosofen (De Tocqueville), en andere intellectuelen (Ter Braak, Arendt, Huizinga) van Amerika hadden. De meeste bijdragen zijn eerder verschenen in *Spiegel Historiael.* Van Berkel leidt de bundel in met het artikel 'Amerika als spiegel van de Europese cultuurgeschiedenis'. Prijs *f*34,50.

Het Noordbrabants Genootschap tenslotte heeft doen verschijnen *Mr. Jan van Hooff, 1755-1816.* F. Verhagen beschrijft het leven van deze Brabantse politicus in een zeventig pagina's waar naast aandacht voor de persoon ook veel ruimte wordt gegeven aan zijn tijd, de woelige (patriotten)tijd. Het boekje kan besteld worden bij het Genootschap, Postbus 1104, 5200 BD Den Bosch (tel. 073-139484) en kost *f*12,50.

Jan de Ruiter

DUITSLAND

Olivier Imming en Jos Palm (red.), *Van capitulatie naar integratie. 40 Jaar Bondsrepubliek* (De Bataafsche Leeuw, Amsterdam 1989).

Naar aanleiding van het 40-jarig bestaan van de BRD verscheen onder auspiciën van de Stichting Vakgerichte Belangenbehartiging Historici deze bundel met zes artikelen van jonge historici en politicologen. In de inleiding constateert de redactie dat er in Nederland behoefte is aan '*adequate informatie over het werkelijke karakter van de Westduitse samenleving*'.Gebrek aan informatie is immers één van de redenen voor de in Nederland bestaande '*terughoudendheid waar het gaat om het nemen van kennis van de wezenstrekken (?=W.R.) van de Westduitse samenleving*'.
Deze bundel wil in die leemte voorzien.

Jeanette van Zeist geeft een overzicht van de democratische hervormingsbeweging in Duitsland tussen 1800 en 1933. In het begin van de negentiende eeuw gingen nationalisme (in dit geval streven naar eenwording) en liberalisme in Duitsland hand in hand. Maar na de mislukte revolutie van 1848 groeien beide stromingen uit elkaar. De eenheid komt in 1871 tot stand onder conservatief-autoritaire Pruisische leiding. Pas in 1918 komt er in Duitsland, onder invloed van de dreigende militaire nederlaag, een parlementair-democratisch regeringssysteem. Het zou slechts van korte duur zijn: in 1933 maakte Hitler er een einde aan.
De hervormingsplannen van de geallieerden met betrekking tot Duitsland kunnen in vier punten worden samengevat: denazificatie, decentralisatie van de economische macht, demilitarisering en democratisering. P.J.M. de Coninck behandelt met name het laatste punt. De geallieerden trokken lering uit de fouten van de Republiek van Weimar bij hun pogingen in Duitsland de voorwaarden voor de democratie te scheppen. Na veertig jaar kan men constateren dat de Bondsrepubliek een democratie geworden is, waar ook de inwoners tevreden mee zijn.
In een helder stuk dat zo in een bovenbouwklas gebruikt kan worden, behandelt Schaapveld de achtergronden van het beroemde 'Wirtschafswunder'. Eén van de oorzaken van de economische groei lag in de omvang en kwaliteit van het industriële materieel dat, ondanks de demontages na afloop van de Tweede Wereldoorlog, groter was dan in 1936.
Bouke Hooghiemstra beschrijft de relatie tussen de buitenlandse politiek ten opzichte van Oosteuropa en de economische groei van de BRD. Zijn conclusie is dat de Bondsrepubliek publiekelijk nog wel streefde naar hereniging van de beide Duitslanden, maar in de praktijk zich al had neergelegd bij een blijvende deling.
De laatste twee artikelen, van respectievelijk W. Berkelaar en Friso Wielenga, behandelen onderwerpen die elders in dit numer van *Kleio* ook aan bod komen: de 'Vergangenheitsbewältigung' in Duitsland, die nog steeds problematisch is en de houding van Nederland tegenover haar oosterbuur.

Deze bundel is zonder meer van nut voor docenten en sommige artikelen kunnen mijns inziens ook gebruikt worden in bovenbouwklassen door de leerlingen. Dat het boek 'adequate informatie over het werkelijke karakter van de Westduitse samenleving' geeft en 'kennis van de wezenstrekken' van die samenleving, zoals de redactie belooft, lijkt me echter een niet gehaalde doelstelling. Daarvoor beperkt de bundel zich teveel tot de laatste 40 jaar.
Wim Rongen